

Conservació concertada de flora i de monuments històrics

Cèsar Blanché

BioC-GReB, Laboratori de Botànica, Facultat de Farmàcia, Universitat de Barcelona, Av. Joan XXIII s/n, 08028 Barcelona. cesarblanche@ub.edu

Publicat *on-line*: 13 de gener de 2008

És Segons l'associació [ARBA](#), les obres de recuperació del fossar del castell d'Arévalo (Àvila) han provocat la destrucció de la població més nombrosa de *Hohenackeria polyodon* Coss. & Durieu (*Umbelliferae*) de l'estat espanyol. Hi hauria alguna manera d'incloure, de manera concertada, objectius de conservació de flora a les diverses iniciatives de conservació i de restauració de monuments històrics?

Castell d'Arévalo (Àvila)

Hohenackeria polyodon és una espècie acaule, qualificada com a VU (Vulnerable) al *Libro Rojo* de Flora Vascular amenaçada d'Espanya, que és endèmica del Nord d'Àfrica i del centre de la península Ibèrica i que, arran dels treballs d'AFA, va ser detectada per l'equip de E. Rico (Universidad de Salamanca) només en 2 dels 17 quadrats UTM de 1 x 1 que van ser visitats ([veure fitxa](#) del *Libro Rojo*). Tot i que es tracta d'una espècie catalogada en normatives legals (*Catálogo de Especies Protegidas de Madrid* en la categoria "en peligro de extinción" i al *Catálogo de Flora Protegida de Castilla y León* (com a "vulnerable"), això no ha estat obstacle perquè unes obres de recuperació del castell, realitzades per la mateixa administració (Ministeri d'Agricultura) i, fins i tot la mateixa empresa que ha gestionat l'obra del Llibre Vermell espanyol (TRAGSA), hagin provocat la destrucció de la població de *H. polyodon* d'Arévalo (en tractar-se d'una espècie anual, caldrà

comprovar l'any vinent que realment no hi ha granes del banc del sòl disponibles per permetre l'emergència d'una part de la població).

Aquest tipus d'actuacions no són pas aïllades, sinó que, fins i tot amb la millor de les intencions, la incomunicació entre departaments de l'administració i la manca de plans detallats de conservació per les espècies de flora, fa possible que la conservació de monuments històrics pugui arribar a esdevenir un enemic de la conservació de la biodiversitat. Un altre cas que pot arribar a situacions similars el tenim a Catalunya mateix, si no hi ha accions preventives decidides sobre la població de l'endèmica *Silene sennenii* a les rodalies del castell de Sant Ferran, a Figueres (Alt Empordà), arran de les complexes obres d'infraestructures previstes (ampliació de l'autopista, TGV i d'altres) en breu.

Esquerra: castell de Sant Ferran, Figueres (Fotografia: UB); dreta: *Silene sennenii*, al castell de Sant Ferran (Fotografia: J. López-Pujol, agost de 2005)

I, en canvi, em sembla que, ben al contrari, cal considerar les actuacions de consolidació, millora i protecció del patrimoni històric i arqueològic com a oportunitats excepcionals d'introduir accions de conservació de flora de manera concertada, aprofitant iniciatives, inversions econòmiques i, en definitiva, les sensibilitats de conservació del patrimoni (tant el natural com l'històric). No seria possible conjuntar ambdós objectius?

LA CONSERVACIÓ CONCERTADA

La conservació de poblacions de plantes a causa de la preservació de ruïnes històriques (i/o les zones adjacents) no és pas una cosa nova per a la ciència. Un dels casos més ben coneguts és la preservació de poblacions vegetals intactes durant dècades o centúries prop dels temples budistes i taoistes a la Xina (Liu *et al.*, 2002; López-Pujol *et al.*, 2006), fins i tot més impulsada per les creences i tradicions locals que no pas per la legislació mateixa.

Aquesta iniciativa concertada i sinèrgica és força evident en alguns exemples contemporanis, com ara el cas de dos tàxons de *Petrocoptis* (*P. grandiflora* i *P. viscosa*), que tenen poblacions simpàtriques als murs del [castell templer de Cornatel](#) (El Bierzo, León) i que disposen d'un ambiciós pla de conservació emprès per les autoritats locals (Anònim, 2005). La Microreserva de Flora de la Serra del Castell de Xàtiva (DOGV, 1999) es troba físicament damunt les muralles del castell de Xàtiva, on conviuen, per exemple, *Sarcocapnos saetabensis* i el mateix cartell senyalitzador de la microrreserva, de manera que la preservació del castell (monument nacional) i la de les plantes que hi viuen, es veuen reforçades mútuament (la microreserva de Xàtiva –[vegeu-ne la fitxa](#)) inclou també poblacions de *Silene diclinis* i de *Saxifraga corsica* subsp. *cossoniana*). Com a darrer exemple, podríem citar la gestió integrada dels recursos culturals i naturals de Fort Bragg (Carolina del Nord, Estats Units), que assegura la conservació de diversos jaciments històrics associada a la de diverses poblacions de tres espècies amenaçades a escala federal (*Lysimachia asperulaefolia*, *Rhus michauxii* i *Schwalbea americana*), en una àrea de propietat militar (Sorrie *et al.*, 1997; Griffin *et al.*, 2001), exactament com a la fortalesa de Sant Ferran, a Figueres, per a la qual el nostre equip ja havia presentat la proposta d'incloure objectius de conservació de la biodiversitat en les tasques de preservació del castell (López-Pujol *et al.*, 2007), identificant la significativa fracció de diversitat genètica de *Silene sennenii* que romandria protegida als glacis de la fortalesa.

I aquesta és també la línia de treball definida internacionalment per a la **Iniciativa Delos** (UICN, vegeu la [Declaració de Montserrat](#), de novembre de 2006) per a la promoció d'accions de conservació de la biodiversitat vinculades a llocs sagrats de diverses cultures. No és cap disbarat, doncs, em sembla, promoure actuacions de conservació concertada entre natura i patrimoni històric, incloent plans de protecció per a les espècies del perímetre de l'actuació cultural que evitin situacions com la que s'ha produït a Arévalo. Ah!, i encara té remei: si la transformació de l'hàbitat no ha estat total, essent una espècie anual hom pot esperar una certa recuperació que, a més, es pot complementar amb actuacions de reforçament poblacional (fets els corresponents estudis de risc de *outbreeding depression*, dinàmica poblacional a les localitats veïnes, etc.) i acabar la intervenció patrimonial amb un resultat finalment satisfactori també per a la diversitat biològica. Només que les administracions tinguessin un SIG amb la localització de les poblacions de flora que han de protegir...

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Anònim. 2005. Naturaleza y patrimonio histórico. *Patrimonio Histórico de Castilla-León*, 23: 14.
- DOGV (Diari Oficial de la Generalitat Valenciana). 1999. Ordre 1999/X4785, de 4 de maig de 1999, de la Conselleria de Medi Ambient, per la que es declaren 33 microrreserves vegetals a la província d'Alacant i 29 microrreserves vegetals a la província de València. *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana*, 3505: 8915-8957.
- Griffin, M., Boyko, W., Boyko, B., Culpepper, S., Heath, C. L., Hebert, J., Irwin, J. & Lione, B. 2001. *Integrated cultural resources management plan (ICRMP) for Ft. Bragg, Camp Mackall, and Simmonds Army Airfield*. Final Draft.
- Liu H., Xu Z., Xu Y. & Wang, J. 2002. Practice of conserving plant diversity through traditional beliefs: a case study in Xishu-angbanna, southwest China. *Biodiversity and Conservation*, 11: 705–713.
- López-Pujol, J., Zhang, F.-M., Ge, S. 2006. Plant biodiversity in China: richly varied, endangered and in need of conservation. *Biodiversity and Conservation*, 15: 3983-4026.
- López-Pujol, J., Font, J., Simon, J. & Blanché, C. 2007. Can the preservation of historical relicts permit the conservation of endangered plant species? The case of *Silene sennenii* (Caryophyllaceae). *Conservation Genetics*, 8: 903-912.
- Sorrie, B. A., Van Eerden, B. & Russo, M. J. 1997. Noteworthy plants from Fort Bragg and Camp MacKall, North Carolina. *Castanea* 62: 239-259.

Editat per: J. López-Pujol

Citació recomanada: Blanché, C. 2008. *E-Opinió núm. 2: Conservació concertada de flora i de monuments històrics*. Portal de Biologia de la Conservació de plantes. Laboratori de Botànica, Facultat de Farmàcia, Universitat de Barcelona. URI: <http://hdl.handle.net/2445/23904>

Aquesta obra està subjecta a una llicència de [Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 3.0 Espanya de Creative Commons](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/)

